כפר עולמי · יחידה 4: אוכלוסייה במרחב משתנה · חוברת קטנה

מקומות ריקים ומקומות צפופים

חוברת תלמיד · **ז׳ רגיל**

מדבר, קרח, ג׳ונגל והר – למה כמעט אף אחד לא גר שם?

שם:	כיתה:	תאריך:

מה בחוברת?

1. מושגי מפתח
2. קוראים: מקצוות העולם
3. חלק א׳ – מתרגלים מושגים
4. חלק ב׳ – בודקים הבנה
5. חלק ג׳ – חושבים כמו גאוגרפים
6. כרטיס יציאה ✂

משחקים לשיעור הזה (חידון מהיר, איש תלוי, טריוויה ועוד) באתר: https://geo-z-chovrot-tiny.sites.tab.bot/

יצרה: רוית ראש בן ישי

מושגי מפתח

קראו את המושגים. נשתמש בהם בכל החוברת.

מדבר חם

אזור עם מעט מאוד משקעים, חום רב ביום והפרשי טמפרטורה גדולים, שבו קשה לגדל מזון.

לדוגמה: מדבר סהרה בצפון אפריקה.

אזור דליל אוכלוסין

אזור שבו חיים מעט מאוד אנשים בגלל תנאי טבע קיצוניים שמקשים על החיים.

לדוגמה: מדבר סהרה ואנטארקטיקה.

יער גשם

יער טרופי סבוך, חם ולח, עם גשם רב וצמחייה עשירה אך קרקע דלה ומחלות רבות.

לדוגמה: היערות הטרופיים של אמריקה הדרומית ומרכז אפריקה.

אזור קוטבי

אזור סביב הקטבים שבו קר מאוד רוב השנה, הקרקע קפואה והלילות בחורף ארוכים מאוד.

לדוגמה: אנטארקטיקה והקוטב הצפוני.

הסתגלות

שינוי בדרך החיים שמאפשר לקבוצה לחיות בתנאי טבע קשים לאורך דורות.

לדוגמה: רועים נוודים שנודדים עם העדר אחרי מים.

אזור הררי

אזור של הרים גבוהים עם מדרונות תלולים, אוויר דליל וקור, שבו קשה לסלול דרכים ולעבד אדמה.

לדוגמה: רכס הימלאיה באסיה.

תיירות

ביקור של אנשים במקומות מחוץ לביתם לשם נופש, טבע או תרבות, שמביא עבודה ופיתוח לאזור.

לדוגמה: מטיילים בהימלאיה ובאלסקה.

משאב טבע

דבר שנמצא בטבע ובני אדם משתמשים בו לצורכיהם, כמו נפט, מים, מחצבים ונוף.

לדוגמה: נפט שהתגלה במדבר.

קוראים

מקצוות העולם

בחלקים גדולים של היבשות כמעט אין תושבים. אלה אזורים דלילי אוכלוסין, ובכולם תנאי טבע קיצוניים. במדבריות החמים, כמו הסהרה, חם מאוד ביום, יורד מעט מאוד גשם וקשה לגדל מזון. בקטבים קר מאוד רוב השנה, הקרקע קפואה והלילות בחורף ארוכים. באנטארקטיקה אין תושבי קבע, רק חוקרים שמגיעים לתקופות.

ביערות הגשם הטרופיים יש מים וצמחייה בשפע, אבל היער סבוך, חם ולח, יש מחלות, והקרקע מתחת לעצים דלה. באזורים ההרריים, כמו הימלאיה, האוויר דליל וקר, המדרונות תלולים וקשה לסלול דרכים ולעבד אדמה. באזורים אלה גרות בעיקר קבוצות קטנות שהסתגלו לתנאים במשך דורות.

גם אזורים ריקים יכולים להשתנות. כשמתגלה בהם משאב יקר, אנשים מוכנים להתמודד עם תנאים קשים. במדינות מדבריות במזרח התיכון התגלו במאה ה- 20מאגרי נפט גדולים, ובכסף שהופק מהם נבנו ערים מודרניות כמו דובאי, עם מיזוג אוויר, התפלה ונמלים, ועובדים רבים הגיעו מארצות אחרות. גם תיירות משנה אזורים: מטיילים מגיעים להימלאיה ולאלסקה, ובעקבותיהם נבנים מלונות, דרכים ושדות תעופה קטנים.

האזורים הצפופים נוצרים משילוב של תנאי טבע נוחים ופעילות אנושית. מישורים לאורך נהרות גדולים וחופים עם אקלים נוח מושכים אנשים כבר אלפי שנים, ועליהם בנה האדם ערים, נמלים, מפעלים ודרכים. כך נוצרו אזורים צפופים מאוד, כמו מזרח סין, צפון הודו ומערב אירופה.

חלק א' – מתרגלים מושגים

בחלק הזה נחבר כל מושג להגדרה שלו, ונזהה דוגמאות מהחיים.

1. התאימו: כתבו בריבוע את האות של ההגדרה המתאימה.

1. אזור דליל אוכלוסין	**א.** יער טרופי סבוך, חם ולח, עם גשם רב וצמחייה עשירה אך קרקע דלה ומחלות רבות.
2. מדבר חם	**ב.** אזור של הרים גבוהים עם מדרונות תלולים, אוויר דליל וקור, שבו קשה לסלול דרכים ולעבד אדמה.
3. אזור קוטבי	**ג.** שינוי בדרך החיים שמאפשר לקבוצה לחיות בתנאי טבע קשים לאורך דורות.
4. יער גשם	**ד.** אזור שבו חיים מעט מאוד אנשים בגלל תנאי טבע קיצוניים שמקשים על החיים.
5. אזור הררי	**ה.** אזור עם מעט מאוד משקעים, חום רב ביום והפרשי טמפרטורה גדולים, שבו קשה לגדל מזון.
6. הסתגלות	**ו.** אזור סביב הקטבים שבו קר מאוד רוב השנה, הקרקע קפואה והלילות בחורף ארוכים מאוד.

2. השלימו: לאיזה מושג מתאימה כל דוגמה?

מחסן מילים: תיירות אזור הררי הסתגלות משאב טבע

1. מטיילים בהימלאיה ובאלסקה. – זו דוגמה ל־_____
2. נפט שהתגלה במדבר. – זו דוגמה ל־_____
3. רועים נוודים שנודדים עם העדר אחרי מים. – זו דוגמה ל־_____
4. רכס הימלאיה באסיה. – זו דוגמה ל־_____

חלק ב' – בודקים הבנה

חזרו לקטע הקריאה. הקיפו את התשובה הנכונה, וסמנו נכון או לא נכון.

1 מה משותף לכל האזורים הדלילים?

- ◯ א. כולם קרים
- ◯ ב. כולם יבשים
- ◯ ג. בכולם תנאי טבע קיצוניים
- ◯ ד. בכולם יש נפט

2 מדוע יער הגשם דליל אף שיש בו מים רבים?

- ◯ א. כי קר בו מאוד
- ◯ ב. כי הוא סבוך, חם ולח, יש מחלות והקרקע דלה
- ◯ ג. כי אין בו צמחים
- ◯ ד. כי הוא גבוה מאוד

3 כיצד שינה גילוי הנפט אזורים מדבריים?

- ◯ א. נבנו ערים מודרניות והגיעו עובדים רבים
- ◯ ב. האזורים התרוקנו
- ◯ ג. ירד בהם יותר גשם
- ◯ ד. הם הפכו ליערות

4 מה נבנה בעקבות התיירות באזורים הרריים?

- ◯ א. מכרות נפט
- ◯ ב. מפעלי פלדה
- ◯ ג. מתקני התפלה
- ◯ ד. מלונות, דרכים ושדות תעופה קטנים

5 איך נוצרים אזורים צפופים?

- ◯ א. רק מתנאי טבע נוחים
- ◯ ב. רק מפעילות אנושית
- ◯ ג. משילוב של תנאי טבע נוחים ופעילות אנושית
- ◯ ד. במקרה

נכון או לא נכון? אם לא נכון – תקנו בשורה.

		נכון	לא נכון
1	באנטארקטיקה יש ערים קטנות עם תושבי קבע.		
2	בהימלאיה האוויר דליל וקר.		
3	תיירות יכולה להביא פיתוח לאזורים דלילים.		
4	קבוצות שחיות באזורים קיצוניים הגיעו אליהם רק בשנים האחרונות.		

חלק ג׳ – חושבים כמו גאוגרפים

כאן אין תשובה אחת נכונה. כתבו במשפטים מלאים והסבירו את דעתכם.

1 השוו בין מדבר חם לאזור קוטבי: מה הקושי המרכזי בכל אחד, ומה דומה ביניהם?

2 הסבירו כיצד גילוי משאב יקר יכול לשנות אזור ריק. השתמשו בדוגמת הנפט.

התחילו כך: כשמתגלה משאב... ולכן...

3 האם האדם יכול לשנות את המרחב? כתבו עמדה ונמקו בדוגמה אחת.

התחילו כך: לדעתי... לדוגמה...

כרטיס יציאה – מקומות ריקים ומקומות צפופים

גזרו לאורך הקו המקווקו ומסרו למורה. שם: _____

1 כתבו את ארבעת סוגי האזורים הדלילים.

2 תנו דוגמה לשינוי באזור דליל.

3 מה יוצר אזור צפוף?

איך הבנתי? ◯ הבנתי היטב ◯ הבנתי חלקית ◯ אני צריכים/ות עזרה